

TÜRK HUKUKUNDA TESLİM KOŞULLU MENKUL REHNİNDE REHİN ALANIN SORUMLULUĞU

Ar. Gör. Hanife Doğrusöz*

I. Giriş

Alınan krediye, bir borca karşılık olarak teminat alınması, tarihsel süreç içinde hem çokça kullanılan, tercih edilen bir metod olarak hem de önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu teminat niteliğine göre bir şahsi bir teminat olabileceği gibi, teslim koşullu taşınır rehninde olduğu gibi aynı bir teminat da olabilir. Teslim koşullu taşınır rehninde, teminatın sağlanması, rehin konusu taşınırın rehin alacaklısına teslimi ile gerçekleşmektedir. Bu durumda rehin alacaklısı bu durumda, rehin konusu taşınırın zilyedi olarak bulunmaktadır. Böyle bir teminat türü kredi verenlerin itimadını arttırdığı gibi, diğer teminat türlerinden olan kefalet gibi şahsi teminatlardan farklı olarak, güvenceyi verenin ödeme gücüne ve istencine bağlı olmadığı için, sağlam bir güvence olarak görülmektedir¹.

MK'da taşınır rehnine ilişkin düzenlemeler, taşınmaz rehnine ilişkin olanlardan farklı olarak, sadece taşınabilen nesnelere üzerinde değil, alacakların ve diğer haklar üzerinde rehin tesis edilmesine de olanak sağlamaktadır. Teslim koşullu taşınır rehni MK.'da düzenlenen taşınır rehni türlerindedir. MK. 'daki, bu rehin türüne ilişkin hükümlerin, mahiyetine uygun düştükleri oranda diğer taşınır rehni türleri için de tamamlayıcı hükümler olduğu kabul edilir.

Bu bağlamda, çalışmamızda öncelikle teslim koşullu taşınır rehni genel olarak ele alınacaktır. Daha sonra teslim koşullu taşınır rehninin tanımı,

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı

¹ Serozan, s.270.

konusu ve rehne hakim olan ilkeler incelenecektir. Son olarak, teslim koşullu taşınır rehninde, rehin alacaklısının sorumluluğu belirlenecektir.

II. Teslim Koşullu Taşınır Rehninin Tanımı, Kurulması ve Rehne Hakim Olan Temel İlkeler (Teslimi Meşrut Rehin)

A. Teslim Koşullu Taşınır Rehninin Tanımı

4721 sayılı MK.'nun, "Üçüncü Bölümü" (m. 939 - 972) taşınır rehnine ilişkin hükümler içermektedir. Kanunda taşınır rehnine ilişkin düzenlemeler, taşınmaz rehnine ilişkin olanlardan farklı olarak, sadece taşınabilen nesnelere üzerinde değil, alacakların ve diğer haklar üzerinde rehin tesis edilmesine de olanak sağlamaktadır². Dolayısıyla Kanunun, teknik anlamda taşınmaz rehni dışında kalan tüm rehin haklarını taşınır rehni olarak kabul ettiği söylenebilir.

Teslim koşullu taşınır rehni de MK'da düzenlenen taşınır rehni türlerinden biri olarak, MK.'nun m.939 – 953 arasında yer almaktadır ve en karakteristik ve en çok uygulanan rehin türlerinden biri olarak uygulanmaktadır.

Doktrinde teslim koşullu taşınır rehni, konusunu oluşturan taşınırın araçsız zilyetliğinin geçirilmesiyle kurulan, teminat amacı taşıyan ve hukuksal bir işleme dayanan taşınır rehni türü olarak tanımlanmaktadır³.

Bu tanıma göre, söz konusu rehin türünün konusunu "dar ve teknik" anlamda taşınır nesnelere oluşturmaktadır. Dolayısıyla ancak maddi bir değeri olan yani paraya çevrilebilen nesnelere rehin konusu oluşturabilmektedir.⁴

Bu rehin türü her türlü alacak için tesis edilebilir. Buna göre rehni, para alacakları dışında diğer edim yükümlülükleri için de kurulması mümkün olabilecektir. Bununla birlikte, alacağın miktar olarak kesin şekilde be-

² Davran, s.77.

³ Köprülü / Kaneti, s.650; Karahasan, s.274.

⁴ Köprülü / Kaneti, s.477.

lirlenmiş olması gerekmemektedir. Alacağın “belirlenebilir” olması yeterlidir. Ancak herhalükarda, alacak hukuken geçerli bir alacak olmalıdır⁵.

B. Teslim Koşullu Taşınır Rehninin Kurulması

1. Borçlanma İşlemi

Teslim koşullu taşınır rehini, rızai sözleşmeden doğan bir rehin türüdür. Dolayısıyla, rehnin kurulabilmesi bakımından, tarafların öncelikle rehnin tesisi konusunda anlaşmaları şarttır⁶.

Bu bağlamda borçlanma işlemi, rehin alanla rehin veren arasında, bir taşınır üzerinde, kanunun öngördüğü biçimde bir rehin hakkının kurulması borcunu kapsamak üzere yapılan bir sözleşmedir. Bu sözleşmeye “rehin sözleşmesi” (pactum de pignore dande) adı verilmektedir⁷. Bu rızai sözleşme ile, rehinli alacaklı, rehnedilen malın kendisine teslimini isteyebilme hakkına sahiptir; buna karşılık rehin veren de zilyetliği nakletme borcu altındadır⁸. Rehin sözleşmesi herhangi bir şekle bağlı değildir⁹.

Rehin sözleşmesi genellikle rehin veren ve alan arasında yapılır. Ancak rehin veren borçlunun kendisi olabileceği gibi, asıl borçtan sorumlu olmayan bir üçüncü kişi de olabilir¹⁰. Buna “başkasının borcu için üçüncü kişinin rehin vermesi” adı verilmektedir¹¹. Rehin sözleşmesinde, konusunu oluşturan taşınırın ve sağladığı alacağın belirlenebilir olması yeterlidir. Ayrıca, ölüme bağlı tasarrufla da, biçim yönünden kendine özgü kurallara uyularak teslim koşullu taşınır rehini tesis edilebilir¹².

2. Tasarruf İşlemi

Teslim koşullu taşınır rehninin kurulabilmesi için gerekli diğer şart, borçlandırıcı nitelikteki rehin sözleşmesinin ardından yapılacak tasarruf iş-

⁵ Ayan, s.229.

⁶ Ergüne, s.101.

⁷ Köprülü / Kaneti, s.478.

⁸ Esener, s.200.

⁹ Esener, s.201.

¹⁰ Köprülü / Kaneti, s.478; Ergüne, s.103; Serozan, s.272.

¹¹ Esener, s.200.

¹² Karahasan, s.275.

lemidir. Tasarruf işleminin gerekliliği MK. m.939'da şu şekilde belirtilmektedir; “Kanunda öngörülen ayrık durumlar dışında taşınırlar ancak, *zilyetliğin alacaklıya devri* suretiyle rehnedilebilir”. Dolayısıyla teslim koşullu taşınır rehninin kurulması için, rehin konusu nesnenin zilyetliğinin, rehin kurmak amacıyla rehin alana geçirilmesi gerekmektedir¹³. Bu taşınır rehninde de büyük önem taşıyan “aleniyet” ilkesinin doğal sonucudur¹⁴.

Sözü geçen tasarruf işlemi, hem eylem olarak zilyetliğin geçişini, hem de bu zilyetlik geçişinin rehni kurmayı amaçlaması konusunda tarafların anlaşmasını içerir (animo et corpore). Bu iki unsurdan oluşan tasarruf işlemi, rehin hakkını kurmayı sağlayan bir *ayni sözleşmedir*¹⁵. Ayni sözleşme ise, rehin sözleşmesinden farklıdır. Ayni sözleşme, rehin sözleşmesinden farklı olarak bir borçlandırıcı işlem olmadığından, taraflar için herhangi bir borç doğurmaz. Ayni sözleşme sadece, tasarruf işleminin hüküm ifade etmesi için zilyetliğin devri anında varlığı aranan ve tarafların rehni kurmak konusunda iradelerinin karşılıklı uyuşmasını ifade etmektedir¹⁶.

Teslim koşullu taşınır rehninde zilyetliğin geçirimi yollarından rehin zilyetliğini sağlamaya elverişli olanlar ise şu şekilde sıralanabilir : nesnenin maddesel teslimidir (MK. m. 977); zilyetliği kazanacak kimseye, nesnenin üzerinde egemenlik sağlayacak vasıtaların teslimi (MK. m. 977); kısa elden teslim ve zilyetliğin havalesi (MK. m. 979) zilyetliğin geçirimini sağlayan diğer geçirim yollarıdır¹⁷. Zilyetliğin naklinin, iştirak halinde zilyetlik tesisi şeklinde gerçekleşmesi de mümkündür. Bu durumda, rehin verenin tek başına fiili hakimiyeti söz konusu olmayacak, hakimiyet rehin alanının iştiraki ile kullanılabilir. Diğer taraftan, her iki tarafa tek başına fiili hakimiyetlerini kullanma imkanı veren, müşterek zilyetlik tesisi mümkün olmayacaktır¹⁸. Ancak, malikin rehlinli taşınır üzerinde vasitasız zilyetliği, hükmen tes-

¹³ Serozan / Arpacı / Hatemi, s.351.

¹⁴ Ayan, s.226; Oğuzman / Seliçi, s.768.

¹⁵ Köprülü / Kaneti, s.479; Oğuzman / Seliçi, s.768.

¹⁶ Ergüne, s.123.

¹⁷ Karahasan, s.275; Oğuzman / Seliçi, s.768 ve 769; Zilyetliğin devri yolları hakkında daha fazla bilgi için bkz. Akipek, s.191-206.

¹⁸ Oğuzman / Seliçi, s.768.

lim yolu ile zilyetliğin naklinde devam ettiği için, hükmen teslimle bir taşınır eşya üzerinde rehin hakkı tesisi mümkün değildir¹⁹.

Elbette, rehin hakkının tesis edilebilmesi için, zilyetliği nakleden kişinin tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Kural olarak, temsil yetkisine sahip olmadıkça üçüncü bir kişiden rehin tesis edilemez. Bu durumda rehnedenden bizzat borçlu olabileceği gibi, üçüncü kişi durumundaki bir malik de olabilir²⁰. Ancak MK. m.939 /II'e göre, tasarruf yetkisi bulunmasa bile, iyiniyetle hareket eden alacaklının rehin hakkı korunmaktadır. Bu hüküm, menkul rehninde kamu güveninin korunması ilkesinden kaynaklanmaktadır²¹.

C. Teslim Koşullu Taşınır Rehnine Hakim Olan İlkeler

1. Kamuya Açıklık / Aleniyet İlkesi

MK. m.985'e göre, bir taşınırın zilyedi onun maliki olarak kabul edilmektedir. Buna göre, zilyetliğin menkul bir mal üzerinde aynı hakka karine teşkil etmektedir. Zilyetlik ise, aynı hakkın alenileşmesini, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesini sağlayan fiili bir durum olarak tanımlanmaktadır²².

Kamuya açıklık ilkesi ile, rehin konusu şey üzerinde üçüncü şahısların iyiniyetle hak iktisapları ve malikin rehin konusu şey üzerinde alacaklıları zarara uğratabilecek tasarrufları önlenmek istenmiştir²³.

MK. m. 939'da da açıkça belirtildiği üzere teslim koşullu rehin sözleşmesinin kurulabilmesi için, rehinli taşınırın zilyetliğinin rehin verenin zilyetliğinden çıkması ve mutlaka alacaklıya geçmesi şarttır. Bu durumda rehinli taşınırın mutlaka alacaklıya tevdi gerekmez. Zilyetliğin diğer nakil yolları da kullanılabilir. Ancak bu konulara rehinin kurulması bölümünde değinildiğinden, bu bölümde daha fazla üzerinde durulmayacaktır.

2. Belirlilik / Muayyenlik İlkesi

¹⁹ Ertaş, s.552; Ayiter, s.187; Dural, s.150; Serozan / Arpacı / Hatemi, s.351..

²⁰ Ayiter, s.186.

²¹ Oğuzman / Selici, s.769; Ayiter, s.187..

²² Cansel, s.20; Dural, s.150.

²³ Ertaş, s.542

a. Rehini Verilen Bakımından

Rehini verilen taşınırın muayyen olması gerektiği ilkesi, menkul rehni bakımından MK.'da açıkça belirtilmiş ilke değildir. Ancak söz konusu ilke, MK. 854 / I'de gayrimenkul rehni bakımından şu şekilde belirtilmektedir : “Rehni kurulurken, konusu olan taşınmazın belirtilmesi gerekir.” Hernekadar menkul rehni bakımında MK.'da açık bir düzenleme olmasa da, rehni kurulmasında zilyetliğin alacaklıya geçmesinin şart olduğu da düşünülerek, belirlilik ilkesinin teslim koşullu taşınır rehni de geçerli olduğu sonucuna varılmaktadır. Buna göre, teslim koşullu menkul rehni tesis edilebilmesi için rehni konusu oluşturan taşınırın ferdileştirilmesi yani belirli olması gerekmektedir.

Rehni sözleşmesinde, borçlunun malvarlığında yer alan bir kısım veya tüm menkul mallar üzerinde rehni tesis edileceğine ilişkin bir hüküm yer alamaz. Dolayısıyla Türk Hukukunda “genel rehni” tesisi mümkün değildir²⁴. Bu ilkeye göre, rehni konusu olarak ferdileştirilmiş taşınırın rehni alacaklına teslimi gerekmektedir.

Diğer taraftan rehni sözleşmesinde rehni konusunun belirlenebilir biçimde gösterilmesi de yeterlidir. Ancak, en geç zilyetliğin rehni alana geçtiği anda ferdileştirme gerçekleştirilmelidir²⁵. Malvarlığında yer alan değerlerin, ayrı ayrı teslimleri yapılarak rehni edilebilmesinin mümkün olabileceği gibi²⁶, malvarlığını oluşturan eşyaların bütün halinde aynı rehni sözleşmesinde gösterilmesi de mümkün olabilecektir²⁷.

b. Alacak Bakımından

Teslim koşullu taşınır rehniinde, alacak bakımından belirlilik ilkesi yine MK.'da açıkça belirtilmemiştir. Ancak söz konusu ilke, taşınmaz rehni bakımından MK. m.851'de “güvence altına alınacak para” başlığı altında

²⁴ Cansel, s.21; Karahasan, s.271; Gürsoy / Eren / Cansel, s.1093, Hatemi / Serozan / Arpacı, s.354, Ayan, s.219; Ertaş, s.543.

²⁵ Karahasan, s.272.

²⁶ Ayan, s.219, Köprülü / Kaneti, s.468-469; Saymen / Elbir, s.644; Oğuzman / Seliçi, s.886, Ayiter, s.188.

²⁷ Ayan, s.220; Oğuzman / Seliçi, s.886; Köprülü / Kaneti, s.469; Davran, s.90-91.

açıkça düzenlenmektedir. Buna benzer olarak, MK. m. 881'e göre, "mevcut olan veya henüz doğmamış olmakla birlikte doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacak, ipotekle güvence altına alınabilir."

Menkul rehininde alacağın belirli olması ilkesi sadece hayvan rehni bakımından MK. m. 940'da belirtilmiştir. Dolayısıyla menkul rehninde, taşınmaz rehninden farklı olarak, teminat altına alınmak istenen alacağın belirli bir miktar şeklinde gösterilmesi zorunluluğu yoktur. Alacağın önceden azami bir miktar olarak öngörülmesi veya taşınırın paraya çevrilmesi anında parayla ifade edilmesi yeterlidir²⁸.

Diğer taraftan belirlenebilir olmaları kaydıyla, şarta bağlı ve müstakbel alacaklar da taşınır rehniyle teminat altına alınabilir. Kural olarak para alacağı dışındaki her türlü edim de rehinle teminat altına alınabilir²⁹. Hatta, döviz üzerinden belirlenmiş alacaklar için de taşınır rehni kurulabilmelidir³⁰.

Ancak, ileride doğabilecek bütün alacaklar için geçerli bir rehin kurulamaz. Çünkü böyle bir rehin sözleşmesi kişilik haklarına aykırılık taşıyacağından, batıl olacaktır³¹. (MK. m.23)

3. Tarih İtibarıyla Öncelik İlkesi

Teslim koşullu taşınır rehninde aynı taşınır üzerinde, birden fazla rehin hakkı tesis edilebilir. Bu olanak, "art rehin" başlığı altında MK. m. 941'de şu şekilde düzenlenmektedir. "Rehnedilen taşınırın maliki, onun üzerinde bir art rehin kurabilir. Bunun için, alacağı ödenince rehnedilen taşınırın sonraki alacaklıya teslim edilmesinin rehinli alacaklıya yazılı olarak bildirilmesi gerekir"

Rehin konusu taşınır üzerinde bir art rehin kurulması durumunda, rehin hakları arasındaki öncelik sırasının neye göre belirleneceği ise, "rehin sırası" başlığı altında MK. m.948'de düzenlenmektedir. Söz konusu maddeye göre; "Aynı taşınır üzerinde birden çok rehin hakkı bulunduğu takdirde,

²⁸ Ayan, s.218; Gürsoy / Eren / Cansel, s.1093; Köprülü / Kaneti, s.470; Cansel, s.22; Ertaş, s.544.

²⁹ Köprülü / Kaneti, s.470; Davran, s.91, Gürsoy / Eren / Cansel, s.1102-1103.

³⁰ Ayan, s.219.

³¹ Cansel, s.22; Köprülü / Kaneti, s.471; Oğuzman / Seliçi, s.886; Ertaş, s.544.

alacaklılara rehin haklarının sırasına göre, ödeme yapılır. Rehin hakkının sırası kuruluş tarihine göre belirlenir.”

Madde hükmünde de açıkça anlaşıldığı üzere, bu durumda rehin hakları arasında, öncelik-sonralık ilişkisi rehinin kuruluş tarihlerine göre belirlenecektir. Kuruluş tarihi ise, teslim koşullu taşınır rehninde zilyetliğin geçirilmesinin tamamlandığı andır³².

Teslim koşullu taşınır rehninde, rehinli taşınır üzerinde bir art rehin kurulacak ise, MK. m.941'e göre, malikin rehnedilen taşınırın sonraki alacaklıya teslim edilmesi konusunda, rehinli alacaklıya yazılı bildirimde bulunması gerekmektedir. Bu bildirim, rehin konusu taşınırı eylemli zilyetliğinde bulunduran ilk rehinli alacaklıya vardığı anda art rehin doğar³³. Ancak sıraya ilişkin bu kuralın aksi kararlaştırılabilir³⁴.

Taşınır rehninde taşınmaz rehninde olduğu gibi, sabit derece sistemi yoktur. Önde bulunan bir rehin hakkı sona ermişse, bu bir boşluk yaratmaz, arkada bulunan taşınır rehinleri kendiliğinden birer derece ilerler³⁵.

4. Teminat İlkesi

a. Teminatın Kapsamı

Teslim koşullu taşınır rehininin konusunu, paraya çevrilen menkul eşyalar oluşturur³⁶. MK. m. 762'de menkul eşyanın tanımı açıkça yapılmakla birlikte, bunların genel olarak sınırları çizilmiştir. Madde hükmünde taşınır mülkiyetinin konusunun, nitelikleri itibarıyla taşınabilen maddi şeyler ile edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetine girmeyen doğal güçler olduğu belirtilmektedir. Buna göre menkul eşya, “özüne zarar vermeden bir yerden başka bir yere taşınabilen eşyalardır” şeklinde tanımlanmaktadır³⁷.

³² Ayan, s.224.

³³ Ayan, s.225; Köprülü / Kaneti, s.225.

³⁴ Köprülü / Kaneti, s.475 ve 476.

³⁵ Ertaş, s.545.

³⁶ Bu nedenle, ticari defterler, pasaport, fotoğraf, diploma, mektup gibi parayla ölçülebilen bir değeri olmayan taşınır üzerinde rehin kurulamaz. Daha fazla bilgi için bkz. ve karşı. Ögütçü / Doğrusöz, s.79.

³⁷ Ertaş, s.8.

Teslim koşulu taşınır rehninin kapsamını ise, rehin konusu taşınır ve bu taşınırın bütünüleyici parçaları (mütemmim cüz) ve aksi kararlaştırılmadıkça eklentileri (teferruat) oluşturmaktadır. (MK. m.947 / I) Taraflar bütünüleyici parçaların, rehnin kapsamına girmediğini kararlaştıramazlar³⁸. Diğer taraftan, tabii semereler, asıldan ayrılmadıkları sürece mütemmim cüz sayılırlar ve rehne konu olurlar. (MK. m.947/III) Dolayısıyla, rehnin paraya çevrilmesi zamanında bütünüleyici parça durumunda olan yani henüz koparılmayan tabii semereler rehne dahildirler. Ancak, aksine sözleşme olmadıkça, paraya çevrilmeden önce tabii semereler ana maldan ayrılıp bütünüleyici parça olmaktan çıkarlarsa, bunlar artık teminat kapsamı dışında kalmaktadır ve söz konusu semerelerin malike geri verilmesi gerekir³⁹. (MK. m.947/ II)

Medeni semerelerin rehnin kapsamına dahil olup olmadığı hakkında MK.'da hüküm bulunmamaktadır. Ancak rehin hakkının, sadece teminat amacının olduğu ve rehin alacaklısına malı kullanma ve yararlanma hakkı vermediği düşünüldüğünde medeni semerelerin rehin kapsamına dahil edilememesi gerektiği sonucun varılmaktadır⁴⁰.

Diğer taraftan, rehin konusunun yerine geçen değerlerin, örneğin, sigorta tazminatının rehnin konusu dışında kalıp kalmadığı, teminatın kapsamına dahil olup olmadığı tartışmalıdır. Bir kısım yazar, sigorta tazminatının teminat kapsamına dahil edilmemesi gerektiğini savunmaktadır⁴¹. Diğer taraftan, bazı yazarlar rehin hakkının, konusu olan şeyin değerini kayıtlayan bir aynı hak olması sebebiyle, özel bir kanun hükmü olmasa bile, taşınır yerine geçen değerleri, özellikle sigorta tazminatını da kapsamasının niteliğine daha uygun olduğunu savunmaktadırlar⁴². Bizim de katıldığımız görüşe göre, rehinli taşınırın değerinin eksilmesi veya yok olması durumunda, taşınırın yerine geçen sigorta tazminatı üzerinde, rehin hakkı devam etmelidir. Rehin alacaklısının menfaati, taşınır yerine geçen sigorta tazminatı üzerinde

³⁸ Tekinay, s.139.

³⁹ Karhasan, s.272; Ertaş, s.543.

⁴⁰ Cansel, s.58; Karhasan, s.272.

⁴¹ Karhasan, s.273; Cansel, s.163 ve 164; Oğuzman / Seliçi, s764; Ögütçü / Doğrusöz, s.77.

⁴² Ertaş, s.543; Köprülü / Kaneti, s.457; Rehnin kapsamı hakkında daha fazla bilgi için bkz. Köprülü / Kaneti, s.273, 274 ve 275.

Teslim koşulu taşınır rehininin kapsamını ise, rehin konusu taşınır ve devam etmektedir. Zira, TTK, m.1273'e göre, üzerinde rehin veya hapis hakkı bulunan veya hacze teşkil etmiş olan mal herhangi bir sebeple zayı olduğu takdirde, imtiyazlı durumda bulunan alacaklının haklarını kaybetmedikleri belirtilmektedir. İmtiyazlı alacaklının hakkı mal yerine geçen sigorta tazminatı üzerinde devam etmektedir.⁴³

Taşınır rehni alacağın tamamı için teminat oluşturur. MK, m.946'a göre, teminatın kapsamına asıl alacak, sözleşme faizi, gecikme faizi, takip masrafları ve sözleşmeye aykırılık nedeniyle alacaklı lehine doğabilecek tazminat talebini ve cezai şart kararlaştırılmışsa cezai şart da dahil olmaktadır.⁴⁴ Taraflarca aksi kararlaştırılmış olmadıkça cezai şart ve temerrüt faizi ile karşılanamayan munzam zarardan (BK, m.105) doğan alacaklar rehinle temin edilmiş sayılamaz.⁴⁵

b. Teminatın Bölünmezliği İlkesi

Rehin hakkının sağladığı teminat bir bütündür. Bunun sonucu olarak, rehin verilen bir bütün olarak alacağı temin eder ve alacak da tüm fer'ileriyle beraber rehin verilen tarafından temin olunur.⁴⁶

MK, m.944 / II'e göre, alacaklı alacağının tümünü almadıkça, rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermekle yükümlü tutulamaz. Ancak bu kuralın aksi sözleşme ile kararlaştırılabilir. Aynı alacak için birkaç taşınır üzerinde rehin hakkı kurulması durumunda, alacak kısmen temin edilmişse, rehin hakkı yine her bir eşya üzerinde devam eder. Birden çok alacak için bir veya birkaç taşınır rehnedilmesinde durumunda da, bu borçlardan birinin sona ermesiyle, rehin verilenin iadesi gerekmez. İade ancak borcun ödenmesinden sonra, talep edilebilir. Ancak bunun aksi sözleşme ile kararlaştırılabilir.⁴⁷

III. Teslim Koşullu Taşınır Rehinde Rehin Alacaklısının Sorumluluğu

⁴³ Bozer, s.174.

⁴⁴ Ertaş, s.544; Ögütçü / Doğrusöz, s.78.

⁴⁵ Tekinay, s.139.

⁴⁶ Cansel, s.24; Saymen / Elbir, s.645; Oğuzman / Seliçi, s.886.

⁴⁷ Karahasan, s.273.

A. Genel Olarak

Rehin sözleşmesi kanunda açıkça düzenlenmiş bir sözleşme olmakla birlikte, rehin alacaklısının bazı borçları MK.'da açıkça belirtilmemektedir. MK.'da yer alan borçlarına örnek olarak, MK. m.945 / I'de düzenlenen rehin alacaklısının "malı muhafaza etmek ve malın korunması için gerekli tedbirleri alma" borcu; MK.m. 945 / II'de düzenlenen "mal üzerinde tasarruf etmeme" borcu; MK. m.944'te düzenlenen malı iade borcu; MK. m. 947'de düzenlenen malı kullanmama ve semerelerinden yararlanmama borcu sayılabilir. Ancak rehinli alacaklının rehin konusu mal üzerinde bakım borcunun olup olmadığı veya malı muhafaza borcunda ihtimam derecesi MK.'da açıkça belirtilmemektedir. Bu gibi durumlarda, rehin sözleşmesine saklama borcu doğuran vedia ve ariyet gibi sözleşmeler kıyasen uygulanmalıdır.⁴⁸

B. Malı Muhafaza Etmek ve Malın Korunması İçin Gerekli Tedbirleri Alma

a. Genel Olarak

Rehnedilen menkul malın doğrudan doğruya zilyedi olan rehinli alacaklı, rehin konusu menkul malın korunması ve muhafazası için gerekli tedbirleri almalıdır. Rehin alanın muhafaza etme ve malın korunması için gerekli tedbirleri alma borcu, MK. m. 945'te açıkça belirtilmemekle birlikte dolaylı olarak ifade edilmektedir. Söz konusu hükme göre, "alacaklı, rehinli taşınırın kaybolması, yok olması veya değerinin azalması yüzünden meydana gelen zararlardan kusuru olmaksızın doğduğunu ispat etmedikçe sorumludur."⁴⁹

Elbette bu borç, rehin alanın zilyet olması durumunda söz konudur. Rehin alanın, rehinli taşınırı muhafaza edilmek üzere bir üçüncü şahsa tevdi etmesi (örneğin bir bankaya) etmesi durumunda, rehin alanın muhafaza ve koruma borcu bulunmamaktadır. Ancak yine de rehinli taşınıra alacaklının kusuru ile zarar gelmesi durumunda, rehinli malın alacaklının zilyetliğinde

⁴⁸ Cansel, s.165.

⁴⁹ Gürsoy \ Eren \ Cansel, s.1107; Cansel, s.167.
⁵⁰ Cansel, s.166; Gürsoy \ Eren \ Cansel, s.1107; Oğuzman \ Selçü, s.772.
⁵¹ Cansel, s.166.
⁵² Oğuzman \ Selçü, s.772.
⁵³ Tokinay, s.138.

olması veya üçüncü bir şahısta bulunması, alacaklıyı sorumluluktan kurtarmaz⁴⁹.

b. Muhafaza ve Koruma Borcunun Kapsamı

MK. m. 945'de alacaklının özen borcunun sınırları açıkça belirtilmemektedir. Bu durumda doktrinde, alacaklının muhafaza borcuna ilişkin olarak, vedia hükümlerinin (BK. m. 465 vd) kıyasen uygulanabileceği belirtilmektedir⁵⁰.

Diğer taraftan her iki sözleşme mahiyetleri itibarıyla farklılıklar taşımaktadır. Vedia sözleşmesinde, vedia alan bakımından muhafaza borcu, asli bir borçtur. Halbuki, rehin alan malı muhafaza etmek üzere değil, alacağının teminatı olarak almaktadır. Dolayısıyla vedia veren, malın muhafazasını bizzat vedia alandan talep edebilirken, rehin alan malı muhafaza edilmek üzere bir üçüncü şahsa tevdi edebilir. Dolayısıyla, her iki sözleşme arasında kıyas yapılırken, vedia sözleşmesinde muhafaza borcunda vedia verenin menfaati, rehin ilişkisinde ise, rehin alanın teminattan beklediği fayda göz önünde tutulmalıdır⁵¹.

Diğer taraftan rehinli alacaklının muhafaza borcunun kapsamının belirlenmesinde, intifa hakkı sahibinin intifa konusu menkulü muhafazası ile ilgili hükümler de uygulanabilir⁵². (MK. m.815)

Yine bu bağlamda, rehin sözleşmesi ve MK. m.2'de düzenlenen iyiniyet kuralı yön gösterici rol oynayacaktır. Bu çerçevede, alacaklı rehinli malın kaybolmaması, hasara uğramaması veya değerinin azalmaması için, özellikle malın mahiyetine göre gereken önlemleri almak zorundadır. Örneğin, kıymetli mücevherleri kolay açılmayacak bir kasada veya emniyetli bir yerde hatta gerekiyorsa bir bankanın kasasında muhafaza etmek; büyük hacimdeki ticari eşyayı bir depoya koyarak bir veya birkaç bekçi tutmak; kürk mantonun güvelenip bozulmaması için naftalinlemek vs. gibi⁵³. Buna karşı-

⁴⁹ Gürsoy / Eren / Cansel, s.1107; Cansel, s.167

⁵⁰ Cansel, s.166; Gürsoy / Eren / Cansel, s.1107; Oğuzman / Seliçi, s.772.

⁵¹ Cansel, s.166.

⁵² Oğuzman / Seliçi, s.772.

⁵³ Tekinay, s.138.

lık alacaklı, borçlusunun malın bulunduğu mahalle girip, çıkmasına ve gerekli bakım tedbirlerini almasına katlanmak zorundadır⁵⁴.

Kural olarak, rehin alacaklısının, bakım borcu olmamakla birlikte, rehin konusu mala gelebilecek tehlikeler konusunda, ardiyecinin ihbar mükellefiyetine benzer şekilde (BK. m.474/II), malın malikine haber verme borcu olduğundan bahsedilmektedir⁵⁵.

MK'da rehin konusu malın iktisadi değerinin azalması veya bir hasara uğramasının muhtemel olduğu durumlarda, benzeri bir mal ile değiştirilebileceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Böyle bir durumda kural olarak rehin alacaklısının rehin konusu malın değiştirilmesine zorlanması da söz konusu olamaz. Ancak, MK. m.2'ye göre, malın değerinin azalmasını engellemek amacıyla malın değişmesi her iki tarafın da menfaatine olursa bu yola da başvurulması mümkün olabilmelidir⁵⁶. Alacaklının malın değiştirilmesine müsaade etmemesi durumunda, rehin veren taşınırın satımını isteyebilir. Borçlunun bu hakkı, BK. m.92'de düzenlenmiş olan tevdi müsait bulunmayan eşyanın borçlu tarafından satılmasına benzemektedir. Borçlu vadesinden önce borcunu ödemek istemezse, satış bedeli tevdi edilir ve rehin hakkı bunun üzerinde devam eder. Malik malı değiştirmez veya satımını talep etmezse zarara katlanmak zorundadır. Ayrıca, bozulan malın rehinli alacaklının malvarlığına verdiği zararları da karşılamak zorunda kalacaktır (BK. m.96)⁵⁷.

Rehin alacaklısının, rehinli taşınırı sigorta ettirme mükellefiyetinin olup olmadığı konusunda MK.'da bir açıklık bulunmamaktadır. Sigorta ettirme mükellefiyeti, malı muhafaza ve koruma borcu kapsamına dahil edilmeli midir? Öncelikle TTK. m.1269'a göre, bir malın muhafazasından dolayı, malike karşı sorumlu olan kimseler, bu menfaati sigorta ettirebilirler. Bu kapsama, rehinli malı muhafaza ve koruma borcu olan rehinli alacaklı da dahil olmalıdır. Diğer taraftan, bu borcun kapsamının belirlenmesinde, vedia

⁵⁴ Gürsoy / Eren / Cansel, s.1107.

⁵⁵ Cansel, s.167.

⁵⁶ Cansel, s.168.

⁵⁷ Gürsoy / Eren / Cansel, s.1107; Cansel, s.168.

ve intifaya ilişkin hükümlerin uygulanabileceğine değinmiştik. Bu bağlamda, intifa hakkı sahibinin malı sigorta ettirme mükellefiyetini düzenleyen MK. m.815 kıyasen uygulanabilmelidir. Söz konusu maddeye göre, intifa hakkı sahibi, yerel adetlere göre iyi bir yönetimin gereği olduğu takdire, malı sigorta ettirmekle yükümlüdür. Bu mükellefiyet malike karşı intifa konusu malın durumunu muhafaza etme borcunun doğal bir sonucu ve özel bir halidir⁵⁸. Yine, TTK. m.1273'e göre, menkul ve gayrimenkul mallarla, gemiler üzerine haciz koyan veya menkul mallar üzerinde hapis hakkı olan kimseler bu şeyleri sigorta ettirebilirler. Ancak rehinli alacaklı, bu sıfatla sigorta sözleşmesi yaparken iki sınırlamaya tabidir: Sigorta bedeli sigortalı malın değerinden fazla olmaz ve rehinli alacaklı ancak alacağı miktarında sigorta yapabilir⁵⁹. Söz konusu maddeye göre, malik de, malını rehinli alacaklının, hapis hakkı sahibinin veya haciz koydurmanın lehine sigortalayabilir. Bu takdirde, üçüncü şahıs hesabına sigortadan bahsedilir⁶⁰. (TTK. m.1273) Son olarak, MK. m.2 hükmünün de uygulanması suretiyle, dürüstlük kuralının gerektirdiği hallerde, rehin alacaklısının malı sigorta ettirme mükellefiyetinin olduğu söylenebilir.

c. Muhafaza ve Koruma Borcuna Aykırılığın Müeyyidesi

Rehinli alacaklı muhafaza ve koruma borcuna aykırı davranarak, rehinli malın kaybolmasına, yok olmasına veya değerinin azalması yüzünden bir zarar meydana gelmesine neden olmuşsa, alacaklı bu zararı karşılamakla mükelleftir. Ancak alacaklı kusursuz olduğunu ispat ederek sorumluluktan kurtulabilir. (MK. m.945 / I)

Bu borca aykırılık, rehin sözleşmesinin ihlali anlamına gelmektedir. Bu durumda BK. m.96 hükümlerine göre, sözleşmeye aykırılık sonucunda vermiş olduğu zararları tazmin etmek zorundadır.

⁵⁸ Bu durumda, intifa hakkı sahibinin MK. m. 815' e göre yaptırdığı sigorta ile, TTK. m.1269'a göre yapılan sigorta mahiyetleri itibarıyla birbirinden farklıdır. MK. m.815'e göre, intifa hakkı sahibinin yapacağı sigorta "başkası hesabına sigorta" niteliğinde olmasına karşılık, diğer durumda yapılan sigorta, intifa hakkı sahibinin kendi adına ve hesabına yaptığı (şahsi) bir sigorta türüdür. Daha fazla bilgi için bkz. Somer, s.82-87.

⁵⁹ Somer, s.113.

⁶⁰ Bozer, s.173.

Rehin alacaklısının muhafaza ve koruma borcuna aykırı hareket etmesi durumunda, rehin verenin başvurabileceği bir diğer hukuki imkan da, eşyanın tevdiinin talep etme hakkıdır. Bu hak MK.'da açıkça belirtilmemiştir. Ancak intifa hakkına ilişkin MK. m.807, 808 / I, 810'de düzenlenen, malı haksız veya mahiyetine aykırı şekilde kullanan intifa hakkı sahibine karşı malikin alabileceği tedbirler kıyasen uygulanabilir. Buna göre, rehinli alacaklı malikin rehinli taşınırı gereği gibi muhafaza etmesi için yaptığı ihtaraldırmazsa, malik hakimden rehinli taşınırın emin bir mahalle tevdi edilmesini isteyebilir. Bu durumda, BK.'da tevdi düzenleyen hükümlere göre, rehinli taşınır tevdi edilir⁶¹. (BK. m.91)

Diğer taraftan, rehin veren borcunu tediye etmeden rehinli taşınmazın geri verilmesini talep edemez.

C. Mal Üzerinde Tasarruf Etmeme

a. Genel Olarak

Rehin hakkı alacaklıya tasarruf yetkisi vermez. Tasarruf yetkisi maliktedir. Rehin alacaklısının rehin konusu mal üzerinde tasarruf etmeme borcu, MK. m. 942'de düzenlenmektedir. Söz konusu maddeye göre, alacaklı, rehinli taşınırı ancak rehnedenin rızasıyla bir başkasına rehnedebilmektedir. MK. m.945 / II'de ise, rehin alacaklısının bu borcuna aykırı olarak, rehinli taşınırı kendiliğinden başkasına devir veya rehnederse, tüm zararlardan sorumlu olacağını belirtmektedir.

b. Tasarruf Etmeme Borcunun Kapsamı

MK. m.945/ II'ye tekabül eden, EMK. m.859 / II'de ise rehin alacaklısının, "taşınırı satması veya rehnetmesi" durumu düzenlenmekteydi. Doktrinde, maddede yer alan "satmak" tabirinin geniş anlaşılması gerektiği savunulmaktaydı. Örneğin hibe, satım, trampa... gibi mülkiyeti nakleden diğer hukuki muamelelerinde bu kapsam içine dahil edilmesi gerektiği belirtilmekteydi⁶². MK. m. 945 / II'de "satmak" yerine "devir" tabiri kullanıla-

⁶¹ Cansel, s.171.

⁶² Cansel, s.170.

rak, taşınırı satmak dışında, mülkiyeti devreden diğer hukuki muamelelerin de madde hükmüne açıkça dahil olunması sağlanmıştır.

Ancak m. 942'den açıkça anlaşıldığı üzere, malikin izni ile, rehin alacaklısı malı kendi adına rehnedebilir. Bu halde üçüncü şahsın rehin hakkı öncelik kazanır. Üçüncü şahıs bu rehni paraya çevirerek alacağını elde ettiği ölçüde malikin kendi rehinli alacaklısına olan borcu da sona erer. Üçüncü şahsın alacağını elde etmesinden sonra geriye bir şey kalırsa, bu malikin alacaklısın alacağının karşılanmayan kısmına tahsis edilir⁶³.

Ancak bazı özel durumlarda, rehin alacaklısının tasarruf etme yetkisi olmasa bile, üçüncü kişinin iyiniyetli olması durumunda, aynı hak iktisabı korunmaktadır. MK. m.939 / II'e göre, rehin alanda tasarruf yetkisi bulunmasa bile, rehin konusu taşınırı iyiniyetle zilyet olan kimse, zilyetlik hükümlerine göre edinimi korunduğu ölçüde rehin hakkını kazanmaktadır. Çünkü bu durumda rehin alan malı emin sıfatıyla elinde bulunduran kişi konumunda bulunmaktadır ve iyiniyetle aynı hakkın iktisabı korunmaktadır⁶⁴. Ancak bu durumda üçüncü kişilerin önceki zilyetlikten doğan hakları saklı kalmaktadır.

c. Tasarruf Etmeme Borcuna Aykırılığın Müeyyidesi

Rehinli alacaklı, rehin konusu taşınır üzerinde tasarruf etmeme borcunu ihlal eder ve rehin verenin zarara uğramasına neden olursa, kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın bu zararı tazminle mükellef olur (MK. m.945 / II)⁶⁵.

Rehinli alacaklı taşınırı satar veya malikin rızası olmadan rehnederse, bu yüzden doğan tüm zararları ödemek zorundadır. Bu tür bir ihlal rehin sözleşmesine aykırılık teşkil edecektir. Diğer taraftan bu davranış, rehin sözleşmesinin en ağır biçimde ihlali anlamına gelmektedir. Doktrinde, rehinli alacaklının bu durumda illiyet sorumluluğu gereğince sorumlu olduğu, kusursuz olduğunu ispata mahal bulunmadığını kabul edilmektedir⁶⁶.

⁶³ Oğuzman / Seliçi, s.773.

⁶⁴ Cansel, s.170.

⁶⁵ Oğuzman / Seliçi, s.773; Köprülü / Kaneti, s.497; Cansel, s.169.

⁶⁶ Gürsoy / Eren / Cansel, s.1108; Cansel, s.175.

Rehin alacaklısı eşyada tasarruf etme yasağına aykırı davranırsa, kazadan dahi sorumlu olacaktır⁶⁷. (MK. m.945; BK. m.465)

D. Malı Kullanmama ve Semerelerinden Yararlanmama

MK. m.947'e göre, rehinli alacaklı kural olarak rehin konusu malı kullanma ve semerelerinden yararlanma yetkisine sahip değildir. Ancak rehin veren ve alan bunun aksini kararlaştırabilirler. Rehın alanın rehin konusundan yararlanabileceği kararlaştırılmışsa, "yararlanmalı rehin hakkının" varlığından bahsedilir.⁶⁸

Ancak yararlanmalı rehin hakkı dışındaki durumlarda, rehin alacaklısı, malın paraya çevrilmesinden önce olgunlaşmış koparılan semereleri, rehin verene iade etmekle mükelleftir.

Rehin alacaklısı rehnedilen taşınırı kullanmasından veya yararlanmasından ötürü ileri gelen zararlardan sorumludur. Bu mükellefiyetten doğan sorumluluk, malı muhafaza ve koruma yükümlülüğünden farklı olarak bir kusursuz sorumluluk halidir. Çünkü rehin alanın bu konudaki borcuna aykırı olarak, rehnedilen taşınırı kullanması veya ondan yararlanması başlı başına bir kusur niteliğini taşır⁶⁹. Ayrıca, rehin alacaklısı bu borca aykırı olarak elde ettiği faydaların karşılığını vekaletsiz iş görme hükümlerine göre iade etmekle yükümlüdür. (BK. m.414)

Rehinli alacaklı, kullanma ve yararlanma yasağına aykırı davranışla, rehin verenin zararına sebep olmuşsa, bu zararı tazminle mükelleftir⁷⁰.

E. Eşyayı İade

a. Genel Olarak

Rehin hakkının fer'i nitelik arz etmesinden dolayı, asıl borcun ifa edilmesi veya diğer bir şekilde sona ermesi halinde rehin konusu taşınmazın

⁶⁷ Serozan, s.279.

⁶⁸ Köprülü / Kaneti, s.495.

⁶⁹ Köprülü / Kaneti, s.496.

⁷⁰ Oğuzman / Seliçi, s.772.

rehin verene iadesi gerekmektedir. Rehin alacaklısının bu borcu, MK. m.944'de şu şekilde düzenlenmektedir:

“Alacağın ödenmesi suretiyle veya başka bir sebeple rehin hakkı sona erince, alacaklı, rehinli taşınırı hak sahibine geri vermekle yükümlüdür. Alacaklı alacağın tamamını almadıkça rehinli taşınırı veya onun bir kısmını geri vermek zorunda değildir.”

b. İade Borcunu Doğuran Sebepler

Rehin alacaklısının iade borcunun doğabilmesi için, daha önce de belirttiğimiz üzere, alacağın ödenmesi veya diğer bir şekilde sona ermesi gerekmektedir. Dolayısıyla iade borcunu doğuran ilk neden, rehin alacaklısının alacağına kavuşmasıdır. Rehin hakkının kapsamı ise, MK. m.946'da şu şekilde belirtilmektedir : “Rehin hakkı, alacaklıya asıl alacak ile birlikte sözleşme faizlerinin, takip giderlerinin ve gecikme faizinin güvencesini sağlar.”

Dolayısıyla alacaklının rehinli taşınırı iade ile mükellef olması ancak asıl alacağı ile birlikte maddede yer alan faiz ve giderlerinin ödenmesine bağlıdır. Borcun kısmen ödenmesi durumunda ise, MK. m.944 / II'e göre alacaklı rehin konusu malın tamamını veya bir kısmını iade etmek zorunda değildir. Kanunun bu düzenlemesi, “rehin hakkının bölünmezliği” ilkesinin bir sonucudur⁷¹.

Alacağın ifa dışındaki sebeplerle de sona ermesi mümkündür. Örneğin alacak yenileme (BK. m.114), alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi (BK. m.116), imkansızlık (BK.m. 117)... vs gibi sebeplerle sona ermiş olabilir. Bu tür durumlarda da rehin hakkı sona erer ve alacaklının iade borcu doğar.

c. İade Borcunun Kapsamı

Rehin alacaklısı, rehin hakkı ifa veya diğer bir sebeple son bulduğu takdirde, rehin konusu taşınmazı iade edecektir. Ancak, alacaklı yaptığı lüks

⁷¹ Cansel, s.243.

masraflar sonucunda rehin konusu malda vukua gelen iadeyi, zararsızca ayırma imkanına sahipse, bunu ayırıp alabilme hakkına sahiptir⁷².

Ancak yararlanmalı rehin hakkı söz konusu ise, rehin alacaklısı, malın paraya çevrilmesinden önce olgunlaşmış koparılan semereleri, rehin verene iade etmekle mükellef değildir.

Rehin konusu taşınmaz kural olarak malike iade edilir. Ancak rehin veren aynı zamanda borçlu değilse, yani üçüncü bir şahsın taşınmazı üzerinde rehin tesis edilmişse, taşınmazın üçüncü kişiye iade edilmesi gerekmektedir. Taşınmaz üzerinde art rehin tesis edilmişse, taşınmaz art rehinli alacaklısına teslim edilmelidir⁷³. (MK. m.941)

d. İadenin Şekli

İade, rehin konusu taşınmazın, rehin hakkı son bulan alacaklının zilyetliğinden çıkarılarak, rehin verene geri verilmesi ile gerçekleşir. Bunun için, rehin hakkının tesisinde kullanılan zilyetliğin devir şekillerinden hangisine uyulmuşsa o yoldan geri dönülür⁷⁴.

Örneğin zilyetliğin geçirilmesinde taşınırın doğrudan doğruya teslimi yoluna veya zilyetliği kazanacak kimseye, taşınır üzerinde hakimiyet sağlayacak vasıtaların teslimi usulüne başvurulmuşsa, taşınmazın tekrar bu yolla rehin verene iade edilmesi şarttır.

e. İade Borcuna Aykırılık

Rehin hakkının sona ermesine rağmen, rehinli taşınırın hiç veya gereği gibi iade edilmezse⁷⁵, bu durum akde aykırılık teşkil eder. (BK. m.96) Bu durumda malik teslim koşullu rehin sözleşmesine dayanarak tazminat ve temerrüt hükümlerine başvurulabilir. (BK. m.101 vd) Bu çerçevede iadeyle ilişkin taleplerde 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacaktır⁷⁶. (BK. m.125)

⁷² Köprülü / Kaneti, s.497; Cansel, s.169; Oğuzman / Seliçi, s.773.

⁷³ Oğuzman / Seliçi, s.773; Cansel, s.244.

⁷⁴ Cansel, s.244.

⁷⁵ Gereği gibi iade etmemeğe örnek olarak rehinli taşınır yerine başka bir taşınırın verilmek istenmesi, taşınırın kısmen iade edilmesi veya rehin sözleşmesinde kararlaştırılan yer ve zamanda iade edilmek istenmesi... vs örnek olarak gösterilebilir.

⁷⁶ Saymen / Elbir, s.656.

Aynı zamanda rehin veren malik istihkak talebi ile menkulün iadesini talep edebilir⁷⁷.

f. Hapis Hakkı

Rehin alacaklısı, rehinli taşınır üzerinde muhafaza ve bakım masrafları ve taşınırın verdiği zararlardan doğan alacakları için rehin hakkı son bulsa dahi hapis hakkına sahiptir⁷⁸.

IV. Sonuç

Teslim koşullu taşınır rehni, rehin konusu malın kural olarak rehin alacaklısına teslim edilme zorunluluğunun bulunması ve bu durumun alacaklı bakımından önemli bir güvence oluşturmasından dolayı, diğer menkul rehinleri arasında daha fazla tercih edilen bir rehin türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

MK.'da teslim koşullu taşınır rehni, rehin alacaklısının sorumluluğu bakımından, dört temel borcun yer aldığını görmekteyiz. Bu borçlar, malı muhafaza ve koruma borcu, mal üzerinde tasarruf etmeme, malı kullanmama ve semerelerinden yararlanmama ve malı iade borçları olarak sıralanabilir. Çalışmamızda, özellikle malı muhafaza ve koruma borcu konusundaki tartışmalara yer vermeye çalıştık. Rehni alacaklısının malı muhafaza ve koruma borcu MK.'da açıkça düzenlenmiş bir borç değildir. Bu nedenle, muhafaza ve koruma borcu doğuran vedia ve intifa gibi sözleşmelere ilişkin hükümler bu rehin türünde de kıyasen uygulanmaktadır. Her ne kadar rehin alacaklısının malı sigorta ettirme mükellefiyetine ilişkin bir düzenleme MK.'da bulunmasa da, kanaatimizce intifaya ilişkin hükümlerin kıyasen bu sözleşme için de uygulanması mümkün olabilmelidir. Diğer taraftan çalışmamızda yer alan TTK'da düzenlenen ve mal üzerinde menfaati olan kişilerin malı sigorta ettirme imkanını sağlayan düzenlemeler de bu anlamda bize yol gösterici olmaktadır. Bu bağlamda, kanaatimizce rehin alacaklısı yerel

⁷⁷ Oğuzman / Seliçi, s.773.

⁷⁸ Köprülü / Kaneti, s.497; Cansel, s.169; Oğuzman / Seliçi, s.773.

adetlere göre, iyi bir yöneticinin gereği olduğu takdirde, malı sigorta ettirmelidir.

Çalışmamızda diğer bir tartışmalı konuya, rehin alacaklısının rehin hakkının sigorta bedeli üzerinde devam edip etmeyeceği konusuna da değinmeye çalıştık. Kanaatimize göre, rehin alacaklısının rehin ile teminat altına almak istediği menfaat, rehin konusu yerine geçen sigorta tazminat üzerinde de devam etmektedir. Bu bağlamda, rehin alacaklısının rehin hakkı sigorta tazminatı üzerinde devam edebilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akipek, Jale.** Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), Ankara 1972
- Ayan, Mehmet.** Eşya Hukuku Cilt III, Sınırlı Ayni Haklar, Konya 2000
- Ayiter, Nuşin.** Eşya Hukuku, İstanbul 1983
- Belgesay, M. Reşit.** Türk Kanunu Medenisi Şerhi (Ayni Haklar), İstanbul 1945
- Bozer, Ali.** Sigorta Hukuku, Ankara 1965
- Cansel, Erol.** Türk Menkul Rehni Cilt I, Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara 1967
- Davran, Bülent.** Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 1972
- Dural, Mustafa.** Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul 1981
- Ergüne, M. Serkan.** Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul 2002
- Ertaş, Şeref.** Eşya Hukuku, Ankara 2002
- Esener, Turhan.** Eşya Hukuku, Ankara 1985
- Gürsoy T. K. / Eren F. /** Türk Eşya Hukuku, Ankara 1984
- Cansel E.**

- Hatemi H. / Serozan R. /** Eşya Hukuku, İstanbul 1991
- Arpacı A.**
- Karahasan, M. Reşit.** Yeni Türk Medeni Kanunu Eşya Hukuku, İstanbul 2002
- Köprülü B. / Kaneti S.** Sınırlı Ayni Haklar, İstanbul 1982
- Oğuzman K. / Seliçi Ö.** Eşya Hukuku, İstanbul 1997
- Öğütçü A. T. /** Rehin Hukuku, Ankara 1982
- Doğrusöz M. E.**
- Saymen F. H. / Elbir H. K.** Türk Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul 1963
- Serozan, Rona.** Taşınır Eşya Hukuku, İstanbul 2002
- Somer, Mehmet.** Türk Hukukunda Başkası Hesabına Sigorta, Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, İstanbul 2000
- Tekinay, Selahattin Sulhi.** Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar, İstanbul 1994
- Bozer, Ali.** Sigorta Hukuku, Ankara 1965
- Cansel, Erol.** Türk Menkul Rehin Cilt I, Teslim Şartlı Menkul Rehin, Ankara 1967
- Davran, Bülent.** Rehin Hukuku Dersleri, İstanbul 1972
- Dural, Mustafa.** Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul 1981
- Ergüne, M. Serkan.** Hukukumuzda Taşınır Rehininin, Özellikle Teslim Başlı Taşınır Rehininin Kuruluşu, İstanbul 2002
- Ertas, Şeref.** Eşya Hukuku, Ankara 2002
- Eserer, Turhan.** Eşya Hukuku, Ankara 1982
- Gürsoy T. K. \ Eren F. ** Türk Eşya Hukuku, Ankara 1984
- Cansel E.**